

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва
ім. професора І. М. Брюховецького

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
ОК 9. Аграрний бізнес і світова продовольча безпека
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми «**Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність**»

за спеціальністю **076 «Підприємництво та торгівля»**

на **2 (магістерському)** рівні вищої освіти

Суми – 2023

Розробник: Башлай С. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри

(підпис)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва ім. професора І. М. Брюховецького	протокол від « <u>23</u> » <u>05</u> 202 <u>3</u> р. № <u>16</u>
	Завідувач кафедри <u></u> Терещенко С. І. (підпис)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

(підпис)

Світлана ТЕРЕЩЕНКО

Декан факультету,
де реалізується освітня програма

(підпис)

Маргарита ЛИШЕНКО

Рецензія на робочу програму (додається) надана: Терещенко С. І.

Ковбаса О. М.

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(підпис)

(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: «20» 06 2023 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри економіки та підприємництва	Завідувач кафедри економіки та підприємництва	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

2.	Назва ОК	Аграрний бізнес і світова продовольча безпека			
3.	Факультет/кафедра	Економіки і менеджменту / економіки та підприємництва			
4.	Статус ОК	Обов'язковий			
5.	Програма/Спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»			
6.	Рівень НРК	7-й			
7.	Семестр та тривалість	3 семестр, 1-12 тижнів / 1-й рік			
8.	Кількість кредитів ЄКТС	5			
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота (заняття)-денна/заочна		Самостійна робота	
		Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні	78 / 126
		36/14	36/10	-	
10.	Мова навчання	Українська			
11.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Доцент кафедри економіки та підприємництва, кандидат економічних наук (PhD) Башлай Сергій Вікторович			
11.1	Контактна інформація	serhii.bashlai@snau.edu.ua; ауд. 403а-е.			
12.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент, зміст якого формується із економіко-організаційних аспектів підприємництва, на основі об'єктивних законів розвитку суспільства, вивчає закономірності раціональної організації та економічно ефективного ведення бізнесу в аграрній сфері господарювання з урахуванням принципів та завдань функціонування системи соціально-економічних відносин з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання продовольства, що складаються в процесі функціонування світового господарства, а також загроз, що несе невирішеність продовольчої проблеми сталому розвитку людства, суверенітету країн.			
13.	Мета освітнього компонента	Набуття здобувачами вищої освіти необхідних теоретичних знань та практичних навичок щодо сутності, основних засад і принципів розвитку аграрної сфери бізнесу в контексті вирішення проблем продовольчої безпеки, аналізу її факторів та показників, вивчення світового досвіду формування та реалізації продовольчої політики.			
14.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Освітній компонент базується на економічному аналізі і прогнозуванні розвитку підприємства, управління стартап проектами, інноваційного розвитку бізнесу та його конкурентоспроможності. Освітній компонент є основою для підготовки кваліфікаційної роботи.			
15.	Політика академічної доброчесності	Дотримання засад політики академічної доброчесності реалізується на засадах положень «Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ» Списування – завдання не зараховується. Використання заборонених засобів під час контрольних засобів – відповідь не зараховується. Плагіат – завдання не зараховується.			
16.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4334			

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компоненту студент очікувано буде здатен...	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК		Як оцінюється ДРН
	ПРН 08. Оцінювати продукцію, товари, послуги, а також процеси, що відбуваються в підприємницьких, торговельних та/або біржових структурах, і робити відповідні висновки для прийняття управлінських рішень.	ПРН 12. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва в аграрній сфері та розробляти заходи щодо їх вирішення	
ДРН 1. Розуміти та розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.	+	+	Тести множинного вибору, виконання розрахункових завдань
ДРН 2. Розуміти зміст та застосовувати методи ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.	+	+	Тести множинного вибору

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	Аудиторна робота				Самостійна робота		
	Лк		П.з / семін. з				
	денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна	
Тема 1. <i>Теоретичні аспекти та сучасні концепції розвитку аграрного бізнесу</i> 1. Вступ. 2. Роль та значення аграрного бізнесу в ринковій економіці. 3. Основні сфери бізнесу в аграрному секторі економіки. 4. Сутність і тенденції організаційного розвитку бізнесових структур в агробізнесі. 5. Економіко-організаційні типи бізнесових структур в сучасних умовах розвитку економіки.	4	2	4	-	6	12	Основна: 2-5, 10 Додаткова: 14-17
Тема 2. <i>Організаційно-правові форми підприємництва в аграрній сфері виробничої економіки України</i> 1. Господарський та економічний механізм регулювання агробізнесу в Україні. 2. Організаційно-правові форми агробізнесу їх правові, фінансово-економічні та організаційно-управлінські ознаки. 3. Організаційно-правові особливості функціонування індивідуального підприємництва. 4. Господарські товариства, фермерські та особисті господарства: особливості їх створення та діяльності.	4	2	4	2	10	16	Основна: 1, 4-6, 9, 10, 12 Додаткова: 14-17

Тема 3. <i>Ринкове середовище в аграрній сфері бізнесу</i> 1. Структура аграрного ринку та механізм його функціонування. 2. Особливості формування попиту на продукцію агросфери. 3. Сутність та зміст маркетингових досліджень в агробізнесі. 4. Врахування потенційних можливостей господарств, природно-економічних, соціальних, законодавчих та інших факторів при формуванні бізнесових векторів розвитку аграрної сфери України.	4	2	4	2	10	16	Основна: 1-2, 5-6, 10-11 Додаткова: 14, 16-17
Тема 4. <i>Формування та розвиток інфраструктури аграрної сфери бізнесу</i> 1. Призначення та склад інфраструктури в агробізнесі. 2. Біржова складова інфраструктурного обслуговування аграрної сфери господарювання. 3. Фінансово-кредитне забезпечення суб'єктів аграрного бізнесу. 4. Соціальна інфраструктура та розвиток сільських територій	6	2	6	2	10	16	Основна: 2-5, 10 Додаткова: 14-15, 17
Тема 5. <i>Розвиток аграрного бізнесу в системі забезпечення продовольчої безпеки країни</i> 1. Дослідження розвитку аграрного сектора в системі забезпечення економічної безпеки країни. 2. Типологія та характеристика загроз функціонування аграрного бізнесу в забезпеченні економічної безпеки країни. 3. Практичні підходи реалізації політики державної підтримки розвитку агробізнесу в	4	2	4	-	8	14	Основна: 2-5 Додаткова: 12-15, 17, 18

контексті забезпечення економічної безпеки країни.							
Тема 6. <i>Міжнародні напрямки агробізнесу та інноваційне забезпечення його розвитку</i> - Глобалізація світових ринків та розвиток агробізнесу. - Світова конкуренція, лобіювання та квотування доступу на ринок. - Сутність інноваційного забезпечення розвитку підприємницьких структур агросфери. - Оцінка та дослідження тенденцій розвитку світових ринків аграрної продукції.	4	-	4	-	10	14	Основна: 3, 5-6 Додаткова: 14-15, 18-20
Тема 7. <i>Методичні засади аналізу розвитку аграрного бізнесу через призму його впливу на економічну безпеку України</i> - Галузеві та регіональні особливості функціонування аграрної сфери бізнесу країни. - Способи оцінки та методи аналізу ефективності державної аграрної політики в контексті економічної безпеки України	2	2	2	2	8	14	Основна: 1, 4-6, 9, 10, 12 Додаткова: 14-17
Тема 8. <i>Особливості формування продовольчої політики в контексті забезпечення продовольчої безпеки України</i> - Прогнозування розвитку аграрного сектору економіки країни. - Пріоритетні напрямки розвитку потенціалу аграрної сфери бізнесу в Україні. - Політика сталого розвитку аграрної сфери економіки України.	4	2	4	2	8	12	Основна: 1, 4-9, 11 Додаткова: 14, 17

Тема 9. <i>Світові продовольчі ринки та торгівля аграрною продукцією</i> 1. Міжнародний поділ праці та світова торгівля. 2. Світові тенденції розвитку ринків продукції рослинництва. 3. Світові тенденції розвитку ринків продукції тваринництва. 4. Світова продовольча безпека : тенденції та виклики	4	-	4	-	8	12	Основна: 1, 3-5 Додаткова: 8, 14, 17-18
Всього	36	14	36	10	78	126	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання	Методи навчання
ДРН 1. Розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі підприємництва або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в умовах невизначеності.	Лекції, практичні заняття, обговорення актуальних питань, гостьові лекції	Опрацювання теоретичного матеріалу, розв'язання практичних та вирішення ситуаційних завдань, підготовка презентацій, есе, звітів
ДРН 2. Розуміти можливості щодо адаптації та дій в новій ситуації.	Лекції, практичні заняття, обговорення актуальних питань, гостьові лекції	Опрацювання теоретичного матеріалу, розв'язання практичних та вирішення ситуаційних завдань

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Презентація, есе	5 балів / 5 %	Протягом семестру
2.	РЗ 1 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 7 тижня
3.	РЗ 2 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 12 тижня
4.	Тестування (атестація)	15 балів / 15 %	Протягом семестру
5.	Екзамен	30 балів / 30 %	За графіком сесії

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Презентація, есе	<i><1 балу</i>	<i>1-2 бали</i>	<i>3-4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	<i>Завдання не виконано</i>	<i>Завдання виконано в обсязі до 5 робочих слайдів за навчальними матеріалами, окремі складові (назви елементів, висновки) відсутні</i>	<i>Виконано усі вимоги до завдання, але відсутні власні висновки</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, наведені власні висновки та пропозиції</i>
РЗ	<i><10 балів</i>	<i>10-14 балів</i>	<i>15-18 балів</i>	<i>19-20 балів</i>
	<i>Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)</i>	<i>Хід виконання вірний, але наявні суттєві помилки, відповіді, в основному неправильні</i>	<i>Завдання виконано, але існують несуттєві помилки</i>	<i>Завдання повністю виконано. Помилки відсутні</i>
Тестування	<i><8 балів</i>	<i>8-10 балів</i>	<i>11-13 балів</i>	<i>14-15 балів</i>
	<i>Правильних відповідей на тестові завдання менше половини</i>	<i>Правильних відповідей на тестові завдання 50-70 відсотків</i>	<i>Правильних відповідей на тестові завдання 71-90 відсотків</i>	<i>Правильних відповідей на тестові завдання більше 90 %</i>
Екзамен	<i><15 балів</i>	<i>15-20 балів</i>	<i>21-26 балів</i>	<i>27-30 балів</i>

5.2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування в Google Forms	На кожному практичному занятті (вступний контроль)
2	Самооцінка знань в програмі Mentimeter	По закінченню кожної теми
3	Виконання завдань за допомогою додатку Microsoft Excel	Під час виконання практичних завдань
4	Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після презентації, есе	Під час виконання завдання

5.3. Шкала оцінювання (підсумкова) – загальноприйнята для Університету:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
82-89	добре
75-81	
69-74	
60-68	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники:

1. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
2. Виноградська А. М. Основи підприємництва : навч. посібник для студ. екон. спец. вищих навч. закл. Київ: Кондор, 2018. 544 с.
3. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти : підручник / І. Л. Якименко, Л. П. Петрашко, Т. М. Димань, О. М. Салавор, Є. Б. Шаповалов, М. А. Галабурда, О. В. Ничик, О. В. Мартинюк. Київ: НУХТ, 2022. 337 с.
4. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу : навч. посібник / за ред. М. М. Ільчука. Київ : Вища школа, 2017. 398 с.
5. Підприємницька діяльність та агробізнес : підручник / за ред. М.М. Ільчука, Т.Д. Іщенко. Київ: Вища школа, 2016. 543 с.
6. Янишин Я. С., Марків Г. В. Від ідеї – до бізнесу. Львів. 2020. 684 с.

6.1.2 Методичне забезпечення:

7. Аграрне підприємництво : навчально-методичний посібник / укладачі : С. В. Башлай, О. М. Ковабаса, М.П. Коваленко. Суми : СНАУ, 2023. 165 с.
8. Економіка і організація агроформувань та сільських територій : навчально-методичний посібник / укладач С. В. Башлай. Суми : СНАУ, 2022. 116 с.
9. Практичний посібник для фермера (організаційно-економічні та правові аспекти). За ред. Янишина Я. С. Львів. 2020. 420 с.

6.1.3 Інші джерела:

10. Аграрна політика та земельні відносини : підручник / Г. М. Калетнік, І. В. Гончарук, Т. В. Ємчик, С. М. Луткльвська. Вінн. Нац.. аграр. Ун-т. Вінниця : ВНАУ, 2020. 307 с.

11. Вплив пандемії COVID-19 на розвиток аграрного сектору й продовольчу безпеку держави / Ходаківська О. В., Пугачов М. І., Патика Н. І. та ін. Київ: ННЦ ІАЕ, 2021. 456 с.

12. Корнієнко Г. С. Щодо структури правовідносин у сфері агробізнесу України. *Соціальне право*. 2019. № 4. С.75-82.

13. Міжнародний агробізнес : навчальний посібник. За ред. І. Ю. Сіваченка, О.В. Захарченка. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 266 с.

6.2 Додаткові джерела:

14. Агробізнес сьогодні. Інформаційно-аналітична газета. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/podiiia/item/12626-ahraryni-marketynh-kurs-na-uspikh.html>.

15. Бойко В.В. Пріоритети та інструменти розвитку сільських територій в системі забезпечення економічної безпеки України: монографія. Львів : Видавництво ННБК «АТБ», 2017. 426 с.

16. Доктрина збалансованого розвитку: Україна-2030. Львів: Кальварія, 2017. 168 с.

17. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. URL: <https://rada.gov.ua>.

18. Урядовий портал. Єдиний портал веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.

19. Кернасюк Ю. Глобальна агропродуктивність: лідери, інновації та майбутнє. Агробізнес Сьогодні: веб-сайт. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/20860-hlobalna-ahroproduktyvnist-lidery-innovatsii-ta-maibutnie.html>.

20. Кернасюк Ю. Міжнародний досвід державної підтримки агробізнесу. Агробізнес Сьогодні: веб-сайт. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/21101-mizhnarodnyi-dosvid-derzhavnoi-pidtrymky-ahrobiznesu.html>.

6.3. Програмне забезпечення:

Стандартні пакети прикладних програм MS Office (MS Excel, MS Word).